

Əlisəfa Azayev

- Salam...

- ...

- Ə, səninlə deyiləm?..

- ...

- Məni eşitmədin?! Yaxşı!.. - dəyə neftçi Zəki rayon icra hakimiyyəti işçisi Möhübün arxasınca gileylənə-gileylənə qaldı: - Əsl saray adamıdır da... Özün çəkən, özündən razı... İkiüzlü, riyakar...

Onun bu dediklərini eşidənlər də oldu. Eləsi vardı ki, onu sakitləşdirmək istəyir, Zəkiyə öyüd-nəsihət, ağıl vermək istəyirdilər. Elə Zəbixan müəllim kimi:

- Ağıllı ol, bala... İş adamıdır da, nahardan qayıdır, tələsirdi... Ola bilsin ki, sənin səsinə, salamını eşitmədi... Külək də üzü o tərəfə əsir-di...

- Yox... Yox... - deyə Zəki inad edirdi: - Daha onlar məni kimiləri saymırlar... Qudurublar... Halbuki onlar bu vəzifəyə məni kimilərin hesabına gəliblər...

- Bilirəm... Yenə belə deyib-dənışmağın yaxşı deyil...

- İndi gör onun atasını necə yandıracağam...

Onun qələminə az-çox Zəbixan müəllim də beləd olduğu üçün yenə də onu sakitləşdirməyə çalışdı, dedi:

- Bilirəm, yazarsan... Bu sahədə təcrübənə söz yoxdur. Səriştəli ustasan. Ancaq mənasız yazı-pozu niyə lazımdı? Yuxarıda da belə-belə işlərə, yazı-pozuya görə həmin rayona, onun sakinlərinə qiymət verirlər...

Zəki onun bu sözlərinə görə lap qeyzlənən kimi oldu:

- A kişi... Özün də müəllimsən, ziyalı adı daşıyırsan. Belə-belə işlərə elə birinci siz münasibət göstərməlisiniz.

Müəllim onun bu sözlərindən cana doymuş halda dedi:

- Ə, tay bizim dilimiz batıb da. Bir də ki, indi yazı-pozuya baxan var? Nə vaxtdan bəridir deyirlər, ancaq əmək haqqımızı qaldırmırlar ki, qaldırmırlar da...

- Çox pis... Bu cəmiyyətdə həkimə, müəllimə, mollaya daha yaxşı baxasan gerek.

- Hə... Ancaq icazənlə sənin o fikrinə bir düzəlişim olsun...

- Məsələn, nə? - Zəki heyret için-də ona tərəf baxdı.

- Əvvəlki iki peşə sahibini yaxşı dedin... Üçüncü hakim olsa, belə desən daha məqsədə müvafiqdir.

Zəki özünü çəkdi:

- Yox... Düzdü, çoxluq sənin kimi fikirleşir... Bəşəri mənada belədi... Biz həm də islami dövlətlik axı... Mollalardan ehtiyatlı olmaq lazımdı...

Zəbixan müəllim söhbətin mövzunu dəyişmək, bayaqkı mətləb üstə gəlmək istəyirmiş kimi dedi:

- O Möhüblə də işin yoxdu. Cavan adamdır. Yenə o icrada adamı dinləyən, söz eşidən odu...

- Yox, müəllim... Siz çox şeyi bil-mirsiniz- deyə Zəki əlini oynatdı: - O, belə etməməli idi... Saymamazlığına bax da... Salam verirəm, özünü

eşitməməzliyə vurur... Allahın salama-nı almır. Belə adamın orada işləməsi Allaha da xoş getməz...

- Deyirsən də... Rəhbər işçiyə hörmət-izzətlə yanaşmaq lazımdı. Onun haqqında artıq-əskik söz demək olmaz...

- Rəhbər işçiyə bax da...

Onlar beləcə ayrıldılar. Zəki hikəlinin biri idi. Az-çox özünə, qələminə də güvənirdi. Nahaq yerə onu rayonda nüfuzlu birisi kimi tanı-mırdılar ki... Deyilənə görə həтта nazirlər arasında onu tanıyanlar, hörmət edənlər vardı. Biri elə ədliyyə naziri... Prokuror onun adından Zəkiyə qol saati hədiyyə etmiş, xoş sözlər demişdi. Zəki də müxtəlif ünvanlara yazdığı təşəkkür məktublarında naziri o ki var tərifləmiş, onu öymüşdü. Xüsusilə ingilis dilində sərbəst dənışmasını, son illərdə ədliyyə sahəsində görülən işləri, aparılan islahatları, yenilikləri, həbsxanalardakı, kolonlardakı yenidənqurma işlərin-dən ətraflı bəhs etmişdi. Bu səbəbdən nazir rayona, məhkəmənin tə-mirdən sonra açılışına gələndə, polislər oraya toplaşanların qarşısını kəsəndə, irəli buraxmayanda, nazir şəxsən əli ilə işarə edərək: "Onu buraxın gəlsin..." demişdi.

Onda birlikdə səmimi söhbət etmiş, həтта şəkil də çəkirmişdilər. Nazir sadə bir adam idi. Onu belə qayğı ilə qarşılamasına məhkəmə işçiləri də mat-məətəl qalmışdılar. Ancaq di gəl ki, görüşdən sonra onunla çəkirdiyi şəkilin birini ona vermirdilər ki, vermirdilər. Xüsusilə dəftərxana müdiri Nurxanım bacı... Ünvanına sərt sözlər, ifadələr işlə-dərək deyirdi: "Sən Allah qoy rədd olub getsin... Ərizəbazın biridi də... Nazir onu haradan tanısın ki..."

Möhübün həmin gün Zəkinin salama-nı almamasını, ona saymamazlıq göstərməsini qiymətləndirənlər də oldu. Kişini küylədilər ha:

- Ə, lap yaxşı edirsən... Qaçqın-ların yardımlarını yeyə-yeyə qudu-rublar da. Onun pal-paltarından mən də tapıb geyinim də...

- Bilirsən onun qalstukunun neçə manat qiyməti var?..

- Üstündəki zəri görmürsən?.. İşıq saçır...

- Briliantdı da...

Bu fikrində nə qədər dəqiq olmasa da, ağzından çıxdı. Daha sözünü də geri götürmədi, dedi:

- Hələ onun xarici maşını... Ev-eşiyini görəsən... Villaya oxşayır...

- Dədəsindən qalmadı... Maşın da özünün deyil.

- Yox ə... Hamısı nömrədi. İndi çoxu belə edir. Evi öz adına tikdir-mir, maşını öz adına almır...

O gündən müxtəlif yerlərdə, müxtəlif məclislərdə, fərdi söhbət-lərdə "saray adamı", "briliant xəstəsi", "villalı", "xarici maşınlı" sözləri-ni Möhüb eşitməkdən qulağı doldu, yara oldu. Əlacsız qalıb bir gün də qeyzlənmiş halda hakimin yanına gedəsi oldu.

Hakim onu çox səmimi qarşıladı. Həтта gəlişi münasibəti ilə pürrengi çay gətizdirdi, soruşdu:

- Xeyir ola belə?

- Xeyirdi, nəhlət şərə... Ancaq buna heç xeyir də demək olmaz-deyə Möhüb başına gələnləri bir qə-dər əsəbi, həyəcanlı halda hakimə danışmağa başladı. Sonra da dedi: - Onu elə siz... Sizin nazir qudur-dub, yerli-yersiz meydan verəndə, o

Hekayə

da bildiyini edəcək, harada gəldi ağzına gələni deyib-dənışacaq da... Saray adamı... Sən Allah bu nə söz-dü o mənə deyir?!

Hakim gülümsəyərək, onu sakitləşdirməyə çalışdı:

- Sən səbrli ol... Çayını iç. Mən bu dəqiqə onu çağırırdır ab-rını alaram.

- Yox, mən şikayətçiyəm... Əri-zəni də yazmışam... Şərəf və ləya-qətəmə qarşı xoşagəlməz sözlər iş-lədid. Cavab verməliidi... Həbs et-məsəniz də onu cərimə ilə elə yük-ləyin ki, ağı başına gəlsin. Bilsin ki, bir daha belə sayıqlamaq olmaz.

- O da mənim gözüüm üstə...

Hakimin bu sözləri yerində səslənməsə də, o həmişə icra hakimi-yəti işçiləri ilə yaxınlıq edir, onların sözlərini az-çox eşidir, qayğılanma qalırdı. Gedəndə də Möhübdə dedi:

- Sən heç narahat olma. O ha-ramzadəni mən elə tənbeh edərdəm ki, bir daha bu sözləri dilinə gətir-məz.

Ancaq işin sonrakı gedişi çox gözlənilməzliklər yaratdı. Hakim əlacsız qalıb işi icraata qəbul etdi. Daha doğrusu, Zəkinin yazı-pozu-sundan ehtiyatlandı. Əqrəb əqrəbdi də, onu da sanca bilərdi. Görüşən-də bir daha ona dedi:

- Barışın, bu iş də qurtarıb get-sin.

Zəki inad elədi:

- Siz nə danışırsınız, cənab ha-kim?! Zərərcəken kimdi?! Mən, yoxsa o?! O qədər camaatin içinde mənə saymamazlıq edən, salamımı almayıb keçən o olub, mən yox!..

Hakim qeyzlənmiş halda dedi:

- Bu şəxsi məsələdi... Salamdı, ala da bilər, almaya da bilər...

- Bəs etika, mərifət, qanacaq?...

- Sözünü deyirsən elə, indi ona ağıl öyrədək?

- Bilməyəni, qandırarlar da...

- Daha belə yox...

- Aydındı... Siz də onlar tərəf ola-caqsınız da...

- Bu nə sözdü?! "Saray ada-mı"... İndi şahlıq zamanəsidir ki, o da saray adamı olsun?!

- Bax elə məni ağırdan odu da. Bunlar öz hərəkətləri ilə yuxarıdakı-ları da hörmətdən salırlar.

- Məsələn, nə ediblər ki?..

- İnsanlara saymamazlıq edir-lər...

- Salam almırlar... Bunu demək istəyirsən?..

- Yox ey... Elə hər şeyi... Öz yer-siz hərəkətləri ilə rayon sakinlərini qeyzləndirirlər. Qəbula yazılı... Saat-larla orada gözləməli olacaqsan. Sonra da əgər bəxtin gətirsə, növbə sənə çatsa...

Zəki hakimin ona tərəf uzatdığı iddia ərizəsinə nəzər salmağa baş-ladı. Möhüb orada nələr yazmamışdı ki... Beləsinə qarşı sərt olmalı idi. Sözünü hakimə də dedi:

- Nahaq demirlər ki, beləsinin qarşısına çomaqla çıxasan gerek...

- Ağıllı ol...

- Necə ağıllı olum ey?! Mən bir o qədər ağılsızam bəyəm?! Bu sözlər elə təhqir deyil?! Saray adamı al-caq, əclaf!.. Bunun yazdıqlarına bax!.. Ona-buna əl açıq, rayonu hö-rmətdən salır, millətin adına ləkə gə-tirir...

Onların köhnə hesabları da var-dı. Sevdidiyi qızla evlənməsi işlərini

qəlizləşdirmişdi. Hakim məsələnin ciddiliyini görüb Möhübü yenidən yanına çağırırdı. Dedi:

- Tanımırsan onu... Allahın belə-sıdı da. Sən də elə bil ki, cır arı pə-təyini ağac budağı ilə dəşdəklədin. İndi onu sakitləşdirmək çətin ola-caq.

Möhüb hakimin bu sözlərinə lap çaş qaldı. Heyrət içinde dilləndi:

- Yeni onda belə ehtiyatlanırsı-nız?!

- Yox ey... - deyə hakim mətləb üstə gəldi: - Barışın getsin də... Mül-ki işdi, heç nədən acı bağırsaq tək uzanacaq. Sən də iş adamısan...

- Get-gəl çox olar... Birinə etibar-namə verərdəm...

Ancaq hiss olunurdu ki, hakim bu işə nəticə verməkdə hələlik qə-rarsızdır. Ona görə də dedi:

- Elə sən burada olmuşkən çağı-raq o da gəlsin də...

- Nə deyirəm ki...

Hakim katibi səslədi. Qanı qara halda dedi:

- O ərizəbazı çağır gəlsin!

Katib çaşqın halda soruşdu:

- Kimi?... Hansını?..

- Bu müllimə sataşanı...

Katib onun sözlərindən narazı halda başını bulaya-bulaya getdi. Hakim isə indidən Möhübü sakitləş-dirməyə, razı salmağa çalışdı:

- Üzr istəyə, qurtarıb gedər də... Bir də ki, "saray adamı"... Bu pis sözlər deyil axı... O adamları deyib ki... Axı saray adamları daha mədə-ni, həssas, hər şeyi düzgün başa düşən, səmimi olurlar...

Möhüb isə o an dilləndi:

- Əksinə, o pis mənada deyir. Demək istəyir ki, biz aravuran, rıya-kar, araqarıqdıran, onun-bunun ma-lını yeyənək...

Hakim qımıışdı:

- Bu sizin sözlərinizdir... Siz belə düşünür, deyirsiniz. O da uşaq deyil ki... Müəyyən yaşa çatıb, ağılını itir-məyib ki... O boyda nazir onunla razılaşır, fikir mübadiləsi edir...

Zəki gələndən sonra əsl məhkə-mə quruldu. Katib əyləşmişdi. Ha-kim telefonla prokuroru da çağırası oldu. Sözsüz ki, onlara təsir etmək üçün. Prokuror gələndən sonra isə özünü onlara tutaraq dedi:

- Mülki işdi də... Bir hakim kimi sizin hər ikinizi barışığa dəvət edi-rəm. Barışın, hər şey bitsin, qurtarıb getsin.

Səslər eşidildi:

- Yox!..

- Qətiyyənl!

Hakim ciddiləşən kimi oldu:

- Belə öcəşmək nəyə lazımdı? Biriniz o boyda icra hakimiyyətinin işçisi, o biriniz də ictimai fəal, zəh-mətkeş neftçi...

Prokuror qımıışdı:

- Erməni səhvini başa düşmək istəyir, yaxınlaşı, bunlara nə olub, ə?!

- Eşitdiyimə görə az-çox qohum-luğunuz, yaxınlığınız da var?

- Allah eləməsin...

- Mən dağılı, o tat...

Prokuror lap kötüyündən vurdu:

- Hər ikisi höcət, tərs...

Möhüb sanki uzaq bir kənd yı-ğıncağında idi. Qızara-qızara sözü-nü dedi, kükrədi:

- Bu əclaf!..

- Əclaf özünsən!..

Prokuror sanki onların tutaşma-

sından ləzzət alırdı. Zəkini üzünə gülsə də, əlindən yanıqlı idi. Elə ha-kim də. Onun yazıb-pozmadığı, əri-zə göndərmədiyi təşkilat yox idi. Guya ki, kişi vətəndaşların hüquqla-rını müdafiə edir, hüquq müdafiəçi-si idi. Həтта bir dəfə reisinə zəng edib demişdi: "Ə, bunun iş-gücü yoxdu bəyəm?" Reis pərt halda prokurora demişdi: "Allah beləsini ver-sin onun... Onu qudurdan, ayağının altına daş qoyan elə sizsiz də... İşə getmir, intizamı pozur, mənimlə Av-ropa dəyərlərində danışır, dəm vu-rur... Belə demokrat olar?.." Onda prokuror özünü saxlaya bilməyib, pərtliyi aradan qaldırmaq üçün de-mişdi: "Ə, o, demokratlardan yox, respublikaçılardandır..."

İndi Zəki burada da inad edib deyirdi:

- Nə barışmaq?! O mənə say-mamazlıq edib, salamımı almayıb!..

Möhüb onun bu sözlərindən özündən çıxdı:

- Belə əcəb eləmişəm!.. Kişisən ki sənə salam verib, salam alım?! İtlə salamlasaram, səninlə yox!..

- Ədəbli ol!.. - deyə hakim sərt-ləndi.

- Görürsüz də...

- Mənə "Saray adamı" deyənə bax! Adamdan soruşarlar ki, a əclaf, hansı qəbahətli hərəkətimi görmü-sən, şahidi olmusan?!

Hakim onu bir daha intizama də-vət edərək xəbərdarlıq etdi:

- Özünüzü məhkəmədə olduğu kimi hiss edin!.. Davranış, ədəb qaydalarına riayət edin!..

Zəki qımıışdı:

- İcra işçiləri... Onlarda söyüş bir qəpiyə dəyməz... Belə sözlərə hə-vəskardılar. Başçının dediklərini təkrarlayırlar da...

Möhüb o an ona bozardı:

- Sözüün var özümə de!.. Başçı ilə işin yoxdur!..

- Bax da... Nə müdafiə edir. Əsl saray adamıdır!..

- Gördüz?!.. Gördüz də?!. Yenə dedi!..

Hakim ciddiləşdi:

- Zəki, ağ eləmə, üzr istə!.. Son-ra sənin üçün pis olacaq!..

- Axı nə üçün?!

Hakim ona qeyzləndi!..

- Cərimə cəzası ala bilərsən!..

- Suçum nə?!.

- Hələ də sənə aydın deyil ki, sal daşla üz-üzəsen?!.. - Hakim bu dəfə barmaqları ilə işarə etdi ki, həbs cə-zası alıb, qəfəşə düşə bilərsən...

- Bəlkə islah işi... Yaxşı, siz de-yən olsun... Bağışla da, əmioğlu...

- Adı ilə de...

- Dilim gəlmir axı, onu adla çağır-mağa.

- Uzatma, üzr istə!

Beləcə, Zəki üzr istədi, hər şey də yekunlaşdı. Qapıdan çölə çıx-a-çıxa dodaqaltı deyir-dənışır, mızıl-danırdı:

- Nolsun ey... Vəziyyətə görə in-san hər çildə girir də... Vaxtında in-kivizasiya məhkəməsindən qurtar-maq üçün Qalley də yalandan and içib, sonra da deyib: "Hər halda yer günəş ətrafında fırlanır da..." İllər keçdi, haqq-ədalət öz yerini aldı. Keşişlər də həqiqəti bilib, böyük ali-mə bəraət verdilər... İllər keçər mə-ni də haqlı hesab edərlər... Əsl sa-ray adamıdır da... İkiüzlü, riyakar, cildən-cildə girən...

